

Gasum Oy
PL 21
02151 ESPOO

PÄÄTÖS YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELYN SOVELTAMISESTA

Ympäristöministeriön on päätöksellään YM2/5724/2006 määrännyt Pirkanmaan ympäristökeskuksen tekemään YVA-lain 6 § mukaisen päätöksen sekä Pirkanmaan että Hämeen ympäristökeskusten toimialueille sijoittuvasta maakaasuputkesta.

HANKKEEN KUVAUS

Gasum Oy selvittää maakaasuputkiston siirtokapasiteetin vahvistamista ja sen osana rinnakkaisputkea Hämeenlinnan Parolasta Lempäälän Kuljuun. Rinnakkaisputken kokonaispituus on 59 km, josta rinnakkaisputkiosuutta on 21 km ja erillisputkea 38 km. Putken halkaisija on DN 500. Suunniteltu maakaasun rinnakkaisputken linjaus sijoittuu nykyisen putken rinnalle Hämeenlinnasta Kalvolan litalaan ja Lempäälän Sarvikkaasta Kuljuun. Uutta erillislinjaa on suunniteltu litalaan taajaman pohjoispuolelta Sarvikkaan venttiili-asemalle.

Uudessa erillislinjauksessa on otettu huomioon kesällä 2006 saadut ennakkolausunnot, joissa tuli esille merkittäviä ympäristö- ja luontoarvoja. Jatkosuunnitteluun valitun linjauksen lisäksi on tutkittu vielä vaihtoehtoisia linjauksia tietyissä kohdissa. Uudella erillislinjauksella vältettiin merkittävät haitat Saaroisjärven Natura 2000 –alueelle ja järven luhdalla esiintyvälle luontodirektiivilajille viitasammakolle, merkittävät haitat kiinteille muinaismuistoille sekä lisäksi useat haitat Toijalan Nahkialanvuoren alueella.

Tarttilaan rakennetaan uusi venttiili-asema ja linkkiasema. Hämeenlinnan, Kutisen, Sarvikkaan ja Kuljun venttiili-asemia laajennetaan 50 - 1000 m². Rinnakkaisputkiosuudella Hattulan, litalaan ja Marjamäen paineenvähennysasemat liitetään myös uuteen putkeen. Vanajaveden pohjoispuolelle Kankaronojalle rakennetaan uusi erillisputken katodinen suojaus, 30 x 120 metrin alueelle 2,5 metrin syvyyteen.

Hankkeen ympäristö ja selvitys hankkeen ympäristövaikutuksista

Gasum Oy toimitti 1.3.2007 Pirkanmaan ympäristökeskukselle ympäristöselvityksen maakaasuputkesta välille Hämeenlinna- Kulju YVA-lain mukaista päätöstä varten. Ympäristöselvityksen on laatinut Neste Jacobs Oy. Ympäristöselvitys vastaa kesäkuussa 2006 saatujen ennakkolausuntojen mukaan laadittua erillislinjauksen muutosta välillä Kalvolasta Vanajaveden rannalle. Arvokkaat luontokohteet selvitetään kevään ja kesän 2007 aikana uudelta erillislinjaukselta, ja ympäristöselvitystä täydennetään kesällä 2007, kun kaikki lisäselvitykset on tehty.

Ympäristöselvityksessä on lisäksi esitetty muut tutkitut vaihtoehtoiset putkilinjaukset ja niiden ympäristövaikutukset sekä vaihtoehtojen vertailu ja perusteet jatkosuunnitteluun valitulle linjaukselle.

Luonnonsuojelu. Gasum Oy on teettänyt Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:llä luontoselvitykset mahdollisen linjan alueelta. Maastoinventoinnit suoritettiin keväällä ja kesällä 2006. Luontoinventoinnissa Saarioisjärveltä löytyi luontodirektiivin liitteen IV (a) tiukkaa suojelua vaativa laji, viitasammakko. Mahdollinen maakaasuputken kaivaminen alueelle muuttaisi ja todennäköisesti heikentäisi luhdalla sijaitsevia viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Koska luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainittujen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä, syksyllä 2006 päädyttiin selvittämään uutta, Saarioisjärven kiertävää erillislinjausta Kalvolasta Vanajaveden rannalle. Uuden erillislinjauksen alueelta ei ole toistaiseksi tehty maastoinventointeja, vaan ne tehdään kevään ja kesän 2007 aikana.

Uusi erillislinjaus Kalvola-Vanajaveden ranta

Uusi linjaus kulkee Hämeen ympäristökeskuksen toimialueella Kalvolan kunnassa sekä Pirkanmaan ympäristökeskuksen alueella Valkeakosken kaupungissa. Hämeen ympäristökeskus on todennut 2.3.2007 päivätyssä ennakkolausunnossaan suunnitellun linjan kulkevan lähimmillään 15 metrin etäisyydellä Natura 2000 –verkostoon ja valtakunnalliseen vanhojen metsien suojeluohjelmaan kuuluvasta Kaskenmäen alueesta (FI0315001). Hämeen ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan putki tulee tällä kohdin suunnitella ja rakentaa niin, että alueen luontoarvot eivät heikkene. Hämeen ympäristökeskuksella ei ole tällä hetkellä tiedossa muita sellaisia luonnonarvoja tai muita arvoja, joita putkilinjan suunniteltu uusi linjaus vaarantaisi. Tarkempi kannanotto koko hankkeeseen kuitenkin edellyttää Hämeen ympäristökeskuksen mukaan asianmukaista ympäristövaikutusten arviointia ja luontoselvitystä Kalvolan metsäalueilta.

Pirkanmaan ympäristökeskuksen toimialueella Valkeakosken kaupungissa uusi linjaus kulkee valtaosin peltoaukeilla, suurelta osin Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti merkittävän maisemakokonaisuuden alueella. Pirkanmaan ympäristökeskuksen käytössä olevien tietojen mukaan alueella ei ole maisemakokonaisuuden lisäksi muita erityisiä luontoarvoja, joita jatkosuunnitteluun valittu linjaus vaarantaisi. Asianmukaiset luontoselvitykset kuitenkin tulee tehdä, jotta mm. mahdolliset liito-oravien lisääntymis- ja levähdysalueet pystytään huomioimaan.

Natura 2000 –verkoston kohteet

Jatkosuunnitteluun valittu putkilinja kulkee Hämeen ympäristökeskuksen toimialueella Hattulassa Sattula-Ilveskallio –nimisen (FI0303003) Natura 2000 –verkostoon kuuluvan kohteen pohjoiskulman poikki noin 80 metrin matkalla nykyisen maakaasuputken pohjoispuolella. Luontoselvityksen mukaan putkilinjan alue on luonnontilaltaan ja kasvillisuudeltaan muuttanut, eikä kuulu enää alueen suojeluperusteena olevaan luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiin boreaaliset lehdot. Lisäksi luontodirektiivin liitteen II laji myyränporras kasvaa lehdossa noin 600 metrin päässä suunnitellusta putkilinjasta. Putkilinjan rakentaminen ei näin ollen heikennä Natura 2000 –alueen suojeluperusteina olevia luontotyyppiä tai lajeja.

Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajit: liito-orava ja viitasammakko

Suunnitellulla putkilinjalla tai sen läheisyydessä esiintyy kaksi luontodirektiivin liitteen IV (a) lajia: liito-orava ja viitasammakko. Putkilinjalta tai sen läheisyydestä on aiempi esiintymistieto liito-oravasta viideltä alueelta, lisäksi vuoden 2006 luontoselvityksessä laji tavattiin kahdelta muulta alueelta. Luontoselvityksen mukaan suunnitellun putkilinjan rakentaminen ei hävitä tai heikennä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja,

sillä luontoselvityksessä ei havaittu lisääntymis- tai levähdyspaikkoja tai sellaisiksi soveltuvia kohteita putkilinjalta tai sen välittömästä läheisyydestä. Liito-oravaselvityksessä huhtikuussa 2007 uudelta erillislinjaukselta välillä Kalvola - Vanajavesi ei myöskään löytynyt liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Makkaraselän pohjoisrannalla esiintyy luontoselvityksen mukaan viitasammakkoa kahdessa paikassa, jotka luontoselvityksessä tulkittiin lajin lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi. Putkilinjan jatkosuunnitteluun valittu itäisin linjausvaihtoehto ei kulje luontoselvityksen mukaan viitasammakon todettujen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen tai sellaisiksi sopivien alueiden kautta. Näin ollen putkilinjan rakentaminen jatkosuunnitteluun valitun linjausvaihtoehdon mukaisesti ei hävitä tai heikennä viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja Makkaraselän pohjoisrannalla.

Muu arvokas luontokohde

Jatkosuunnitteluun valittu linjaus kulkee Pirkanmaan ympäristökeskuksen toimialueella yhden muun arvokkaan luontokohteen, Makkaraselän rantalehtojen halki. Jatkosuunnitteluun on valittu linjausvaihtoehdoista itäisin, mikä on luontoselvitykseen mukaan luontoarvojen säilymisen kannalta paras vaihtoehto, sillä sen rakentamisessa voidaan hyödyntää nykyistä tieuraa. Tällä linjauksella ei luontoselvityksen mukaan ole merkittävää vaikutusta rantalehtoihin.

Kulttuuriperintö. Jatkosuunnitteluun valittu linjaus kulkee valtakunnallisten maisema-alueiden ja valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen kautta: linjaus alittaa Hämeen härkätien, sivuaa Hattulan Lehijärven kulttuurimaisemaa ja kulkee pitkin Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti merkittävää maisema-alueita. Museoviraston ennakkolausuntojen mukaan maakaasuputki ei kuitenkaan merkittävästi riko kulttuurimaisemaa. Edellytyksenä on kuitenkin, että rakentamisen aikaiset kaivuutyöt eivät aiheuta pysyviä haittoja. Esihistorialliset kiinteät muinaisjäännökset eivät ole esteenä putken rakentamiselle arkeologisten tutkimusten jälkeen nykyisen putken rinnalla rakennettavalla osuudella Hämeenlinnasta littalaan. Erillislinjauksen alueelta on tarpeen tehdä muinaisjäännösinventointi. Samoin historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset on inventoitava uudelta linjalta ennen putken rakentamista. Kaasuputken vesistöalitus sijoittuu vanhalle asutus- ja vesiliikennealueelle. Vanajavedestä ei toistaiseksi tunneta vedenalaisia muinaisjäännöksiä, ja myös vedenalainen inventointi ennen rakentamista on tarpeen.

Maankäyttö. Hämeessä uusi linjaus soveltuu hyvin alueelliseen yhdyskuntarakenteeseen ja seudulliseen maankäyttöön, ja on mahdollista ottaa huomioon maakuntakaavaa tarkistettaessa. Jatkosuunnitteluun valittu erillislinjaus suhteessa maankäyttöön on hyväksyttävissä myös Kalvolan ja Lempäälän kunnissa ja Valkeakosken kaupungissa. Pirkanmaalla linjaus on kesän 2006 ennakkolausuntojen huomioon ottamisen jälkeen ympäristön kannalta parantunut ja 1. maakuntakaava on siten paremmin otettu huomioon.

Putken linjaus kulkee muutamassa kohdin lähellä asuinrakennuksia ja niiden pihapiirejä. Näillä kohdin on tutkittu vaihtoehtoisia reittejä, jotka eivät ole osoittautuneet kuitenkaan mahdollisiksi. Linjaus kulkee viljelykäytössä olevien peltojen kautta ja metsäalueilla.

Putken rakentaminen vaatii maastossa noin 28–33 metrin levyisen alueen ruokamullan ja kaivuumaan läjitykseen sekä ja työkoneen reittiä varten, ja leveämmän alueen teiden ja vesistön alituksissa. Poikkeustilanteissa työaluetta voidaan kaventaa. Rakentaminen aiheuttaa haittaa asukkaille ja estää peltoviljelyä tilapäisesti. Pysyvä vaikutus maankäyttöön on maastoon jäävä noin 10 metrin levyinen käytävä, jolle ei saa rakentaa, varastoida tai istuttaa puita. Rakentamisalueet maisemoidaan. Voimakkain pysyvä vaikutus lähimaisemaan muodostuu maa-alueilla, jossa rakentamien edellyttää louhintaa.

Linjaus alittaa pääradan, useita maanteitä, Makkaranselän yleisen laivaväylän ja vesiuomia sekä risteää 100 kV:n voimajohtoa ja tietoliikennekaapeleita. Viranomaiset ovat ennakkolausunnoissaan varautuneet antamaan ohjeita hankkeen yksityiskohtaisessa suunnittelussa ja rakentamisen toteuttamisessa.

Vesistö ja pohjavesi. Vanajaveden alitus Makkaranselän kohdalla on noin 4 km. Molemmissa rannoilla maakaasuputki edellyttää vedenalaista louhintaan. Putken rakentaminen aiheuttaa tilapäistä veden samentumista.

Hattulassa maakaasuputki sijoittuu tai sivuaa kahta pohjavesialuetta sekä sijaitsee Parolassa 300 metrin päässä pohjavesialueesta. Lempäälässä linjaus kulkee Leukamaan pohjavesialueella ja Valkeakosken Tarttilassa se sivuaa pohjavesialuetta. Ympäristöselvityksessä ei ole vielä selvitetty pohjavesialueen reuna-alueilla pohjaveden pinnan tasoja, pohjavesimuodostuman rakennetta tai pohjavettä pidättäviä reunakerrostumia.

Onnettomuusriskit. Maakaasuputken rikkoutuessa maakaasu purkautuu yleensä ylöspäin. Poikkeustilanteissa kaasu voi purkautua sivusuuntaan, mihin liittyy kaasun syttymisvaara. Rakentamisen aikaiset riskit pohjavesille voivat aiheutua pääasiassa koneiden toiminnasta ja huollosta. Puolustusvoimien Hämeenlinnan harjoitusalueella maakaasuputken rikkoutumisen riskeihin voidaan varautua rakenteellisesti ja sijoittamalla maakaasuputki syvemmälle kuten nykyisen linjauksen alueella.

HANKKEESTA VASTAAVAN KUULEMINEN

Gasum Oy on kirjeellään 1.3.2007 pyytänyt päätöstä YVA-lain soveltamisesta kaasuputken rinnakkaisputkeen. Liitteenä toimitettu ympäristöselvitysraportti 28.2.2007 vastaa ennakkolausuntojen jälkeen jatkosuunnitteluun valittua linjausta.

Hankkeesta vastaavan puolesta konsultti Neste Jacobs Oy ilmoitti puhelimitse 4.4.2007, että kuuleminen on tarpeen, jos päätöksen soveltaminen näyttäisi todennäköiseltä.

Ennen päätöksentekoa arviointimenettelystä on riittävästi neuvoteltava asianomaisten viranomaisten kanssa. Ympäristöselvityksen liitteenä on selvitys kesällä 2006 saaduista lausunnoista (25 kpl). Ympäristökeskus on saanut ennakkolausunnot (10 kpl) erillisputken linjamuutoksesta 29.3.2007. Lisäksi ympäristökeskuksella on käytettävissään päätös tutkimusluvasta. Ympäristökeskus on saanut riittävän selvityksen muiden viranomaisten näkemyksistä mainituista asiakirjoista.

RATKAISU

Pirkanmaan ympäristökeskus päättää, että YVA-menettelyä ei sovelleta Gasum Oy:n maakaasun rinnakkaisputken ympäristöselostuksen 28.2. 2007 mukaiseen jatkosuunnitteluun valittuun linjaukseen.

Perustelut

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (YVAL) 4 §:n mukaan arviointimenettelyä sovelletaan asetuksella tarkemmin säädettäviin hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joista Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen täytäntöön paneminen edellyttää arviointia taikka joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia Suomen luonnon ja muun ympäristön erityispiirteiden vuoksi.

Lain 4 § 2 ja 3 momenttien mukaan arviointimenettelyä sovelletaan lisäksi yksittäistapauksessa sellaiseen hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muuhunkin kuin edellä

tarkoitettuun olennaiseen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, arviointia edellyttävien hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Harkittaessa lain mukaan vaikutusten merkittävyyttä yksittäistapauksessa otetaan lisäksi huomioon hankkeen ominaisuudet ja sijainti sekä vaikutusten luonne.

Gasum Oy:n maakaasun rinnakkaisputki ei ole kooltaan ja pituudeltaan YVA-asetuksen 6 §:n hankeluettelon tarkoittama maakaasuputki. Kaasuputkesta ei myöskään edellä kuvattun perusteella yksistään tai yhdessä nykyisen kaasuputken kanssa todennäköisesti aiheudu merkittäviä ympäristövaikutuksia, jotka olisivat verrannollisia hankeluettelossa mainittujen hankkeiden merkittäviin ympäristövaikutuksiin.

Maakaasuputken vaihtoehtoisten linjausten ympäristövaikutusten selvityksillä osana hankkeen suunnittelua on jo voitu välttää merkittävästi hankkeesta aiheutuvia haittoja.

Kaasuputken rinnakkaisputken jatkosuunnittelun valittu linjaus tai rakentaminen ei käytettävissä olevien luontoselvitysten mukaan hävitä tai heikennä Natura 2000 –verkostoon kuuluvien alueiden suojelun perusteena olevia arvoja. Kaskenmäen metsäalueen läheisyys aiheuttaa kuitenkin epävarmuutta, ja Hämeen ympäristökeskus edellyttää, että putki suunnitellaan ja rakennetaan alueen suojeluarvoja heikentämättä. Vanajaveden alittava itäisin linjaus ei hävitä tai heikennä luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien, liito-oravan tai viitasammakon levähdys- ja lisääntymispaikkoja Makkaraselän pohjoisrannalla tai aiheuta merkittävää haittaa muille arvokkaille luontokohteille kuten Makkaraselän etelärannan rantalehdolle. Hankkeesta vastaavan esittämät täydentävät luontokartoitukset uudelta erillislinjaukselta ovat kuitenkin tarpeen. Maakaasun rinnakkaisputken yhteisvaikutus nykyisen maakaasuputken rinnalla ei käytettävissä olevien tietojen perustella aiheuta haittaa luonnon kuten liito-oravien liikkumiselle linjauksen yli.

Maakaasuputken jatkosuunnitteluun valittu linjaus kulkee edelleen valtakunnallisten maisema-alueiden ja valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen kautta. Maakaasuputki ei kuitenkaan riko merkittävästi kulttuurimaisemaa. Rakentaminen voisi aiheuttaa pysyviä muutoksia, mutta todennäköisesti nekin vältetään työalueiden maisemoinnin suunnittelulla. Lisäksi ennen rakentamista on inventoitava mahdolliset kiinteät muinaisjäänökset.

Maakaasuputki ei merkittävästi vaikeuta maankäyttöä tai maankäytön varauksia. Rakentamisen aikaiset asukkaisiin kohdistuvat haitat ja haitat vesistöön ovat lyhytkestoisia.

Pohjavesialueisiin kohdistuvat riskit rajoittuvat rakentamisen aikaan. Tarkemmat selvitykset pohjavesialueilla ovat kuitenkin tarpeen.

SELVILLÄOLOVELVOLLISUUS

YVA-lain 25 § mukaan hankkeesta vastaavan on oltava riittävästi selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista, vaikka hankkeeseen ei sovelleta YVA-lain mukaista arviointimenettelyä. Gasum Oy:n maakaasun rinnakkaisputken ympäristöselvitystä on tarpeen täydentää edellä mainituilla lisäselvityksillä.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994) 4, 6 ja 19 §
Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (713/2006) 6 ja 7 §

MUUTOKSENHAKU

Hankkeesta vastaava saa hakea tähän päätökseen muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Tähän päätökseen ei saa muutoin erikseen hakea valittamalla muutosta. Ympäristövai-
kutusten arviointimenettelystä annetun lain 17 §:n 2 momentissa tarkoitetut tahot saavat
kuitenkin hakea muutosta tähän päätökseen samassa järjestyksessä ja yhteydessä
kuin hanketta koskevasta muun lain mukaisen lupa-asian ratkaisusta tai hankkeen to-
teuttamisen kannalta muusta olennaisesta päätöksestä valitetaan. (Laki ympäristövai-
kutusten arviointimenettelystä 19 §:n 3 momentti)

Osastopäällikkö Leena Strandén

Ylitarkastaja Leena Ivalo

PÄÄTÖKSEN TIEDOKSI ANTAMINEN JA PÄÄTÖKSESTÄ TIEDOTTAMINEN

Päätös annetaan hankkeesta vastaavalle saantitodistusta vastaan.

Päätöksestä tiedotetaan kuuluttamalla 14 päivän ajan Hämeenlinnan, Hattulan, Kalvolan,
Akaan, Valkeakosken ja Lempäälän virallisilla ilmoitustauluilla. Päätös julkaistaan sähköi-
sesti Pirkanmaan ja Hämeen alueellisten ympäristökeskusten Internet-sivulla [www. ympa-
risto.fi](http://www.ympa-
risto.fi) sekä ympäristöhallinnon valtakunnallisella Internet-sivulla.

Päätös tiedoksi

Hämeenlinnan kaupunki

Hattulan kunta

Kalvolan kunta

Akaan kunta

Lempäälän kunta

Valkeakosken kaupunki

Pirkanmaan liitto

Hämeen liitto

Pirkanmaan TE-keskus

Hämeen TE-keskus

Metsäkeskus Häme-Uusimaa

Pirkanmaan metsäkeskus

Metsähallitus

Museovirasto

Ilmailulaitos

Turvatekniikan keskus

Ratahallintokeskus

Tiehallinto, Hämeen tiepiiri

Merenkululaitos, Järvi-Suomen väyläyksikkö

Läntisen Maanpuolustusalueen Esikunta/Huolto-osasto

Puolustusvoimien materiaalilaitos/Esikunta

Pirkanmaan luonnonsuojeluyhdistys ry